

اسم الرحمن

روشها و فنون مشاهده در تحقیقات کیفی

تالیف:

بیل گیلهم

مترجمان:

رسول گل کار

حسین نظری

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۶

سرشناسه	: گیلهام، بیل Bill Gillham
عنوان و نام پدیدآور	: روشها و فنون مشاهده در تحقیقات کیفی /تالیف بیل گیلهام؛ مترجمان رسول گل کار، حسین نظری.
مشخصات نشر	: تهران: آوای نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ص.؛ ۱۴×۵/۲۱/۵س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۵۸-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی:
	Observation techniques : structured to unstructured, ۲۰۰۸.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: مشاهده (روان شناسی) / علوم اجتماعی -- تحقیق -- روش شناسی
شناسه افزوده	: گلکار، رسول، ۱۳۵۳ - مترجم / نظری، حسین، ۱۳۵۲ - مترجم
رده بندی کنگره	: BF۶۷۶ ۱۳۹۲ ۶۵۹ /م

روشها و فنون مشاهده در تحقیقات کیفی

تالیف: بیل گیلهام

ترجمه: رسول گل کار - حسین نظری

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ دوم ۱۳۹۶

تیراژ: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۵۸-۳

تهران - انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهید و حید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷

قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار	۷
فصل اول: چرا مشاهده	۱۱
فصل دوم: مشاهده سازمان یافته	۲۳
فصل سوم: مشاهده نیمه سازمان یافته	۳۷
فصل چهارم: مشاهده به عنوان یک روش تجربی	۴۹
فصل پنجم: مشاهده سازمان نیافته: سرآغاز قوم نگاری	۶۳
فصل ششم: کار در حال انجام	۸۵
فصل هفتم: قوم نگاری دیداری	۹۹
فصل هشتم: مشاهده خود	۱۱۷
فصل نهم: بن بست ها و مشکلات اخلاقی	۱۳۱
فصل دهم: محدودیت های مشاهده	۱۴۱
منابع:	۱۴۷

پیشگفتار

امروزه با مواجه شدن پژوهشگران با محدودیتهای پژوهشهای کمی و امتیازات فراوان روشهای کیفی برای جبران این کمبودها، کاربرد روشهای پژوهش کیفی و ابزارهای وابسته به آن روز به روز در حال گسترش است و پژوهشگران اقبال زیادی به آن نشان داده اند. این موضوع بویژه در رشته‌هایی نظیر علوم تربیتی، علوم اجتماعی و ارتباطات، روانشناسی اجتماعی و علوم رفتاری و به یک معنا در کلیه رشته‌های علوم انسانی صدق می‌نماید. کتاب حاضر که توسط بیل گیلهام استاد و پژوهشگر سرشناس به رشته تحریر در آمده است گواه این مطلب است. نویسنده با پرهیز از تئوری پردازی صرف، بصورتی ماهرانه اقدام به آموزش عملی پژوهشگران و چگونگی برخورد با مساله پژوهش و رفع موانع آن و فرایند اجرای پژوهش می‌نماید. ایشان استاد افتخاری دانشکده روانشناسی استراتکلید^۱ و استاد دانشکده هنرهای اسکاتلند و سنگاپور است. وی کتابهای زیادی در زمینه روش پژوهش تالیف نموده است و از ایشان آثاری در کشور عزیزمان با عناوین مصاحبه پژوهی، مطالعه موردی، چگونگی طراحی و ساخت پرسشنامه برگردان شده است. ویژگی برجسته نامبرده تجارب بسیار زیادی است که وی به لحاظ انجام مطالعات میدانی و حاضر بودن در میدان پژوهش کسب نموده است. در واقع مولف تجارب پژوهشی و یافته‌های میدانی خود را به تحریر در آورده است. آثار گیلهام کاربردی و جنبه آموزشی و راهنمای عمل دارد به گونه‌ای که پژوهشگر را قادر به طراحی و ساخت ابزارهای اندازه‌گیری مورد نیاز می‌نماید. در این کتاب نیز مولف با وجود اینکه، درصدد ارائه روشها و فنون مشاهده سازمان یافته و سازمان نیافته است، روشهای پژوهش مختلف نظیر روش مبتنی بر روایت و حکایت، قوم‌نگاری، مطالعه موردی و پدیدارشناسی که مبتنی بر تجربه شخصی است را به خوبی تبیین می‌نماید. این کتاب با تکنیکهای مختلف و مثالها و شواهد عینی پژوهشگران را در فضای واقعی پژوهش قرار می‌دهد، گوئی که خواننده در نقش پژوهشگر ایفای نقش می‌نماید و خواننده خود را در محیط و شرایط پژوهش احساس می‌نماید. کتاب حاضر توسط موسسه کانتینیوم^۲ و از سری کتابهای تحقیق در دنیای واقعی می‌باشد و همانطور که مولف اشاره می‌نماید بصورت گام به گام و همزمان با پیشرفت پژوهش تالیف گردیده است بطوریکه در فصل هفتم کتاب با عنوان کار در حال پیشرفت یا در دست انجام، مشاهدات و یافته‌های خود را به خواننده عرضه می‌دارد.

کتاب حاضر مشتمل بر ده فصل می‌باشد:

فصل اول با عنوان چرا مشاهده درصدد معرفی مشاهده به عنوان ابزاری معتبر و ارزشمند جهت گردآوری داده‌ها است و به مقایسه مشاهده با خودگزارشی و مشاهده سازمان یافته و سازمان نیافته می‌پردازد. در فصل دوم بصورت مبسوط به مشاهده سازمان یافته و کاربردهای آن و محدودیتهای آن می‌پردازد و انواع نمونه‌گیری زمانی، متناوب، اعتبار بخشی نمونه‌گیری با نمونه‌ها و شواهد عینی را توضیح می‌دهد. در فصل سوم مشاهده نیمه سازمان یافته را ارائه می‌نماید و در فصل چهارم از مشاهده به عنوان یک روش تجربی و آزمایشی یاد می‌کند به گونه‌ای که با ذکر مثالها و نمونه‌های عینی ملموس انجام مشاهده را پایه و مبنای طراحی و ساخت تمامی ابزار و وسایل مورد نیاز بشر تلقی می‌نماید و بر این باور است که با تلفیق آزمایش و مشاهده بسیاری از نیازهای افراد مرتفع می‌گردد. در فصل پنجم نویسنده به معرفی مشاهده سازمان نیافته یا بدون سازمان پرداخته و آنرا سرآغاز قوم‌نگاری دانسته و به تفاوت روش قوم‌نگاری با مطالعه موردی می‌پردازد و از مطالعات مختلف برای تبیین این روشها استفاده می‌نماید. فصل ششم که به تعبیر مولف همزمان

^۱. strathclyde
^۲. continuum

با رخ دادن اتفاقات و رویدادها نوشته شده است، مولف وقایع و رویدادهای پژوهش را به ترتیب وقوع بیان می نماید و نام آن را کار در دست اقدام یا پیشرفت گذارده است. در فصل هفتم قوم نگاری دیداری را عنوان نموده و به کاربرد متن ها و تصاویر، معانی فیلم ها بصورت روایتی و حکایتی می پردازد. فصل هشتم مشاهده خود یا دیدن خود به تفصیل اشاره گردیده است و از فرایند تحقیق به عنوان ماجرا جوئی ذهنی، فرایندی خلاق گونه یاد کرده و به چگونگی ثبت و ضبط دادها، فواید و مزایای مشاهده خود و یا خود مشاهده ای می پردازد که موجب افزایش خودشناسی و بهبود فرایند پژوهش و سودمندی کار می گردد. در فصل نهم و دهم نیز به ترتیب بن بست ها و مشکلات اخلاقی و محدودیتهای مشاهده آورده شده است.

لازم است از برخی اساتید محترم دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان به خاطر راهنمایی های ارزشمندشان بویژه در واژه گزینی و معادل گذاری برخی اصطلاحات و مفاهیم تقدیر و تشکر گردد و همچنین از مدیریت انتشارات آوای نور و همکاران مربوطه نیز که زحمت چاپ و نشر این کتاب را تقبل نمودند ،قدردانی می گردد .
در پایان چنانچه خوانندگان نظر یا پیشنهادی نسبت به ترجمه کتاب حاضر دارند تقاضا می گردد که پیشنهادات خود را به ایمیل مترجمان و یا انتشارات مربوطه ارسال نمایند تا انشاء... در چاپهای بعدی مورد توجه قرار گیرد.

رسول گلکار
حسین نظری

Rasoolgolkar@yahoo